

БУРА ЈАКШИЋ ИЗБОР ИЗ ПОЕЗИЈЕ

Првенчад

Ала ј' красно летње вече,
Кад га пратиш ти, месече,
Па још оне звезде ситне,
Кад мложина од њи' блистне,
И кад ветар мало пирне,
Снагом срце моје дирне,
Па још ако драгу спази
Ди са оног брега слази —
Душа с' онда с срцем игра,
'Оће срце да надигра.
Да му, болном, не помажем,
Прси јаке да не стежем,
Срце б' ово искочило,
'Ладно тело оставило.

2.

После красне ове кише
Сваког биља биће више,
Свако цвеће ено расти,
О, да лепе света сласти!
Свако дете ено с' кити,
Као зора када свити.
Ја у цвећу биља тражим,
Ди га тражим, не налазим;
Нема, нема за ме биља,
Кад ми не да већа сила.
Боловаћу и умрећу,
Рани биља наћи нећу;
Рани мојој нема лека,
Докле траје земног века.
Драга мени рану дала,
Небу кад ме горе звала.
Она оде, а ја оста',

ЂУРА ЈАКШИЋ
ИЗБОР ИЗ ПОЕЗИЈЕ

Првенчад

Ала ј' красно летње вече, Кад га пратиш ти, месече, Па још оне
звезде ситне, Кад мложина од њи' блистне, И кад ветар мало
пирне, Снагом срце моје дирне, Па још ако драгу спази

Ди са оног брега слази — Душа с' онда с срцем игра, 'Оће срце
да надигра.

Да му, болном, не помажем, Прси јаке да не стежем, Срце б'
ово искочило, 'Ладно тело оставило.

2.

После красне ове кише
Сваког биља биће више, Свако цвеће ено расти, О, да лепе
света сласти!

Свако дете ено с' кити, Као зора када свити.

Ја у цвећу биља тражим, Ди га тражим, не налазим; Нема,
нема за ме биља, Кад ми не да већа сила.

Боловаћу и умрећу, Рани биља наћи нећу; Рани мојој нема
лека, Докле траје земног века.

Драга мени рану дала, Небу кад ме горе звала.

Она оде, а ја оста', Болно срце онда поста.

Али даће, даће река

Смртна мојој рани лека.

(1853)

Емил Костовић

Тане пишти, Коњиц вришти, Рањен виче, Гласи мутни, Земља
тутњи, Непријатељ не измиче.

Рањеника страшна мука, Стоји хука од јаука, Сајужени дим,
прашина, Диже с' тамо до висина; Од барута силне ватре

Све се, све се, ево, сатре.

Већ јунаци зуби кољу, Борби доби сваки вољу, А наш бубањ
оглашава

Да је пало доста глава, Натраг да се сада ступа, Ал' војника
стоји лупа, Нико, нико натраг неће.

Сад душманска једна чета

Чак овамо проби, клета.

Костовића ту ранише, Заслужну му, ах, одбише

А јуначку десну руку, КѠм даваше горку муку

Душманину, Кад зама'ну.

Из рамена крвца лопи, Масна крвца земљу топи.

Емил, рањен, храбро стаде, Јунацима миг он даде

Из све снаге силно викну

И тигарски у мукама цикну: »Напред, браћо, сви Мокринци,
Краљевића храбри синци!

Осветите живот мој, Умалите силни број

Душманина

Наша силна!«

Сваки јунак напред скаче, У милоти Емил плаче: »Ах, јунаци,
све змајеви, Браћо моја соколови, Мирно ћу вам сад умрети —
ваша рука братски ме освети.

Поздрав'те ми стару мајку

И доброга, ах, бабајку, Поздрав'те ми моју милу, А Милеву, белу
вилу, Ах, поздрави — — Збогом, Јевто брате, Нек ти свеци за то
плате!...«

Тане пишти, Коњиц вришти, Рањен виче, Гласи мутни, Земља
тутњи, Непријатељ већ измиче!

(1853)

Недеља

Са тороња недељицу

Прво звоно кад означи, Свака мајка своју децу

У свечано преоблачи.

Друго звоно кад зазвони, Мајка с децом у храму је; Побожно се
моле они — И Бог њине молбе чује.

Кад огласи недељицу

Звоно треће, старац стари

Слабу води он дечицу, Којом туга господари.

Куда старац децу води?

Куда ли ће за њим, млади?

Иде ћерку да походи

са седморо унучади.

Гробљу иде, Бога моли

Са седморо сирочади: Себи ћерку да измоли, Њима мајку да поврати.

Ту се силна суза рони, Где се мајка оплакује.
Побожно се моле они — Ал' им молбе Бог не чује.
(1854)

Спомен

Мрачна ми је тесна соба, Сенка црног гроба.

У собици ништа нема, До тишина нема,
И још једна тамно гори, Крају свећа скори;
На самрти силно с' бори, Хоће да изгори.

Спомен то је црне ноћи, Кад ће гробу поћи,
На самрти кад је мила
Мајка моја била.

— Кандило би ужежено, Бледо лице њено

Беше тамно осветљено
Тело покривено. —
Почиваше к'о у сану.
Ах, мој бели дану!

Ах, тек што ми, дане, грану, Већ ме, самца, ману!

Сам на свету, самац без помоћи, Сам се верем по црнојзи ноћи
И уздишем у тешкојзи злоћи; Кад ће крајњи — кад ће часак
доћи?
(1855)

Госпођици... у спомен

Многи ме је досад запиткив'о: Са чега сам срца оболела?

Сад нек знаде моја дружба цела: Рана ј' љубав, што сам од њих скрив'о.

Тебе љубим, чело поношљиво, Ти си ране срцу ми нанела.
Па што си се од мене понела?
Што ли громом бијеш срце живо?

Гром је ријеч, којом збориш, хола, Да ме нећеш никада љубити,
К'о Громовник са свога престола.

Верујем ти као творцу своме; Веруј и ти — да ћу те љубити,
Капи док је срцу боланоме.
(1855)

Ах, животу...

Ах, животу и бијели свету!
Зашто сте ми на таком терету?
Што да очи сваке јаде гледу: Које волим — ти да болуједу, Које
љубим — ти да умиреду?
Најмилији нису ми на свету...
Ах, животе, мој тешки терету!
(1855)

Награда

»За љубав сам — вели Мирза — Истиниту љубав дав'о, А
мрзост сам ја мрзошћу
И осветом награђав'о.«

Лепо вели, добро збори, Понајвише има право; Јер је само
своју Селму, Није Тинку он познав'о.

Да је срећом њу упозн'о, К'о ја би је обожав'о, Њену мрзост,
презирање, Љубављу би награђав'о.
(1858)

Путник

Увек на опази, Куд човек не броди; Бирајући стазу
Која срећи води,
Гледи стазе редом: »Овом нећу ићи; Идем право средом, Пре
ћу к мети стићи.«

И полази с Богом
Путем путник млади, Младом, лаком ногом
По цветној ливади.

Што је другом тешко, Лако је за њега; Срце му с' витешко
Не плаши ничега.

По брегови туђи
К'о жерав се сија, Иде певајући, А зној га пробија.

Са јуначким скоком
Све беде обара, Пред његовим оком
Све се у рај ствара.

Много је обиш'о
Света преголема, И дома би иш'о, Али дома нема...

»Мира мени треба, Снага ми је пала, А зарадит' хлеба
Рука ј' малаксала.

Ах, баш нигде станка, Нигде за менека!
Старост ме, нејака, Старост мене чека!«

И са тугом вељом
Лаћа штап опета, Но не с оном жељом: Упознати света.

Упозна га дости, Не треба му више: Све му већ пакости
О груд се разбише.

Вране њему косе

Посташе сребрне; Добре ноге носе, — Да у гроб посрне...

»Збогом, свете бели, Ја стазу избира'; Душа даље жели, Тело иште мира!«

И све на опазу
Даље путник ходи, Радо следи стазу
Која гробу води..
(1855)

Гле красоте...

Гле красоте, гле дивоте: Ветар преста, мирно, ти'о; Дан
данашњи срце м' оте, Чисто бих га пољубио.

Ни врућине, зиме није, Тек најлепше, хладовина: У хладу се
слатко — пије; Дај, девојко, — дај ми вина!
(1856)

Што не пијеш...

Што не пијеш вино, К'о што си га пио?
Досад сам га пио, Сад сам оставио.

Што си тужно тако
Забринута сео?
Јер сам све дојако
Био превесео.

Што не играш коло, Оно српско лако?
Јер сам ти обол'о
Врло, врло јако.

Што ти ј' чело младо
У боре сабрато...?
Синоћ ми је злато
— Гробници предато...

(1856)

Све је прошло...

Све је прошло што ми се милило, Мојих дана приспело је вече;
Чини ми се у сну ми се снило — Сан је био — ал' и сан
протече!...

Имах мому која ме волела — И данас ми за њом срце вене;
Душа би ми оставила тела, Те девојке кад се опомене!

Већ сам с њоме стај'о пред олтаром, Да постигнем што ми срце
жуди, С пламом срца, са љубавим жаром — Ал' смрт њена од
сна ме пробуди.

Мислио сам сред мачева љути', Где јунаци своје гневу годе,
Болном срцу мрку крв просути
На бојишту србињске слободе,
Ал' сан оде к'о пролећни снеже, Крв не оста срца на бојишту,
На њем' змија к'о да отров леже, Прошлости га тако ране
тишту!...

(1856)

Моји болови

Зашто, Боже, срцу моме
Ти намени терет љути?
Зашто срцу уморноме
Не даш једном одахнути...?

Ах, ил' горке сузе моје
Са земљице ове прле
Више сунца трону твоме
Нису, можда, још допрле...?

Кад весело други пева

Ја, пун туге, јаде јадам; Када мирно други снева, Ја на гробљу
гробу падам.

Кад се драги с драгом грли, Кроз сузе се питам грозне: »Где су
твоји?«... Сви помрли!
О, судбине немилосне!

Ја имадох мајку своју, Која ме је миловала; Ја имадох љубу
своју, Па се с мајком гробу дала.

Ах, сви што ме оставише
Није терет то мој прави: Ја осећам боле више — Што ме живот
не остави!
(1856)

Из делаонице

I

Још несвршен, у свој бољи
Под теретом крста клечи: Овде стоји син човечи, Без помоћи у
невољи.

На груди му рана љута; Место круне, њега кити
Један венац трновити — Благодарност свих Чивута...

II

Тамо, опет, једно лице
Губи своје црте благе
На зидини грдне влаге — Моје лепе девојчице.

Гле, како се још осмева, Блага, кротка, добре нрави, Мож'
мислити у нарави
Какова је лепа дева..

То, Бога ми, дочет' нећу!

Нит' бих мог'о, кад бих хтео; Кад бих мог'о, не бих смео: Овај
цветак у пролећу,

Овај осмех лица бела, Лаки покрет витог створа, Заслужује за
мајстора

И великог Рафаела.

III

Гледај тамо: Косовкиња

Рањенике Србе пита: — Где је глава поносите?

Да л' у њојзи живот тиња? —

Па јунаке све премеће, Руним вином те измива, Не би л' драгог
нашла жива...

Ал' Милоша наћи неће...

Ту бих мор'о довршити

На девојци још хаљину, После маглу и даљину, С маглом крвцу
многу скрити.

Ја нерадо сузе трошим; А када бих све измáл'о, Србину би
тешко пало

И плак'о би за Милошем...

IV

Там' јединца у матере

Непомичне леже кости, За њим мајка у жалости

Косе чупа, рухо дере.

Што скорије ја да гледам — Мајка жури, да не косни, Лик
јединца, лик жалосни, Лик Милана да јој предам.

Ах, свршићу и то лице, Ал' ти, тужна мајко јадна, Нећеш нигде и
никада

Збрисат' сузе жалоснице.

(1856)

Зашто ме...

Зашто ме не љубиш, Мог живота рају?

Без љубави часи

Што да пропадају?

Зашто ноћи чарне

У самоћи стојиш?

Што груди немарне

Са студењу гнојиш?

Потамнеће лице

И те очи црне; Охладнеће срце, Кад зима нагрне.

Све твоје лепоте, Милине и сласти, Све што срце хоте, Достаће пропасти.

Па зато не губи

Твог пролећа дане: Већ ме грли, љуби, Док нас не сахране.

(1856)

Осмех

Волим слушат' морскијех таласа

Страховиту смртоносну јеку

И ножева крвожедну секу

И лајање несношљивих паса;

Волим чути грома лелек пусти

И урлање лавова свирепо — Него осмех умерени лепо

С човечијих танких слушат' усти.

Море дави, страшно лав уједа, Сабља сече, грмећ' гром обара
— Ал' толико покора не ствара, Као осмех човечијег једа.

(1856)

Господину Каритону Ј.

Ти си човек од прашине, У прах ћеш отићи, Ал' ће име твоје
часно
На потомство прићи.

Од унука до унука
Страшан суд ће стићи — Бог је велик, злоћу казни — Мног' ће
Вуку ићи...

Добро име, знаш, куд иде?
— Где су Обилићи...
Ту ће дружбу име твоје
С поносом да дичи...
(1856)

Мила

»Вина, Мило!« — орило се, Док је Мила овде била.
Сад се мила изгубила: Туђе руке вино носе.
Ана точи, Ана служи, Ал' за Милом срце тужи.

Нема нама Миле више!
Оно мало веселости, Што имаше добри гости, То код Миле
оставише.
Ана точи, Ана служи, Ал' за Милом срце тужи.

Из Милиних руку мали', — Ма се раст'о бела света — Место
чаше од бермета, Отрова би прогутали.
Ана точи, Ана служи, Ал' за Милом срце тужи.

Ко да игра? Ко да пева?
Ко да жедни? Ко да пије?
Ко ли бригу да разбије? — Неста Миле, неста ћева!
Ана точи, Ана служи, Ал' за Милом срце тужи!
(1856)

Госпођици Л.

Мудраци су приносили дара: Смирну, злато, цару јудејскоме; И ја дарак цару носим своје: Ево прими — песму из недара!

Код тебе се мени рај отвара, Ти си, једна, драга срцу моме —
Па нек судба громке прска гrome, Нека облак моје небо пара:
Ти с' осмехнеш — мени сунце сине; Ти прозбориш — свете су истине; Ти где стојиш — Бог је са висине!

Па нашто ми страх срцу да својим, Зашто да се преке згоде бојим, Кад, спрам тебе, поред Бога стојим?
(1856)

Ал' ми сада..

Ал' ми сада тешко пада
Што ја немам, к'о некада, На прсима златне токе, Крчмарице црнооке
И на дому гојне вѠке.

Волове сам прод'о лани
И са њима пашу многу, Крчмарици, лепој Јани, Токе дадох у залогу...

Ал' још теже мени пада
Што ја немам, к'о некада, Младо срце, моћне руке: Отиш'о бих у хајдуке — Стекао бих златне токе, Крчмарице црнооке
И на дому гојне вѠке.
(1856)

Стазе

Две преда мном стазе стоје: Једна с цвећем, друга с трњем;
Гвоздене су ноге моје: Идем трњу да се врнем.

Ја уступам цвећа стазе
Којима је нога мека; Нек по цвећу жене газе, А трње је за човека!

(1856)

Где ја...

Где ја шећер сијем, Ту отров израсти; Где ја певат' мнијем, Ту ћу
у плач пасти;

Где на друга бројим, Ту крвника имам; Где ја лавор својим,
Трнов венац примам...

Скори свећа крају, Данак црној ноћи — Ал' крај моме вају
Никад неће доћи!

(1856)

Уочи Нове године

Откада Србин на лета пази, Четир' стотине ногама гази, И, ево,
опет ново се јави, Да новом бољом срце крвави!

Спора времена брзо летише!

Срб што је био то није више: Други по телу, други по души;
Лагано време, ал' брзо руши!

Где су нам сада понос-јунаци?

— Сви скупа вену у једној раци! — Где нам је срце, дух
ратоборан?

— Смирено време: »Слуга покоран!« — О, грешна гласа
(проклете душе!), Којим се Марка унуци служе...

(1856)

Мома

Кад би мома звезда била, Никад не би душа моја
Бела данка зажелила.

(1856)

Још...

Један дим још, једну чашу, Једна песма, једна сека!
П' онда збогом, тамбурашу!

Збогом, крчмо, за навека!
(1856)

На ново лето
(Поздрав новинарског разносача)
Ево, драги господару, И Дневника и Седмице; К'о што вам их
досад ношах, И ове ћу годинице.

Знаш, кад црни облак распе
Страховита своја врела, Ја новине теби носим
Без галоша и амрела.

Радозналац, када кориш — Рад би знао из новина
Шта туђинско гнездо ради, Шта ли твоја домовина —
Ја пред тебе, смирен, ступам, Зле и добре гласе носим...
— сад о новој годиници
На чашицу вина просим.

Па ми сада немој рећи: »Чекај, синко, чекај само!«
Знај, свако те добро знало, Да нерадо ми чекамо!
(1857)

Шта ће...

Шта ће у лепом врту
Увео, бачен цвет?
На свету никог немам, Треба ли мене свет?...

Иш'о сам даље, даље, Љубави тражећ' хлад, Да у том хладу
умрем, Чезнући, странац млад.

Многа ми лепа мома
Дарова поглед свој; Ал' једна што бејаше...
О, Боже, Боже мој!...

Први је поглед ост'о
У срцу урезан; Млађаних мојих лета

Ово је био сан.

О њој сам само снев'о, Она ми беше све: Нека ме она воли, А свијет презире.

Свет ми је она била, Ја небо, сунце, њој; Ал' прека судба хтеде...

О, Боже, Боже мој!...

У ову гору зађох, У страни завичај, Не гледам њена лица, Њенога ока сјај.

Само се сећам раја
Младог живота свог, Сваког пољупца, гласа, Погледа њезиног;
Па тихо тужим, венем
И кунем живот свој
У овој пстој гори...
О, Боже, Боже мој!
(1857)

Пут у Горњак

Од Великог Села до самога Ждрела
Кô да ј' вила нека ћилим разастрела
Од зелене траве и свакакве шаре, Да себи домами уморне
бећаре; Па докле ти вила лаког санка бира, Хлађан поток слабе
ноге ти испира, Ветрови ти тихи леми мирис дају, Заслађене
хране горком уздисају...

Са далеког пута уморан сам сео, Не би' л' санка наш'о, сетан,
невесео.

Повило се цвеће, полегла је трава, Али мене санак давно
избегава!

Сила се је мисли врзло по памети...

Много ли сам страд'о, кад се срце сети: Никад добро јутро!
Никад добро вече!

Мени ноћца лако никад не протече...

У мислима, тако, уздахн'о сам јако, А сузе су текле низ образ
полако; Од груди се мојих вечан огањ створи, Да у њима душа
пре рока изгори!

По големом свету млађан се потуцам — Што Громовник нисам,
да на судбу пуцам?...

Све што ми је било недраго и драго, Остављат' сам мор'о
равно, подједнако!

Па где сад почивам?... О, да дивна места!

Лепша никад није с уресом невеста!

Извезено цвећем, окићено горам' — Ја и ово место оставити
морам!

Ено, већ се крију сјајни сунца зраци, Ка западу златни путују
облаци: Торбицу сам свез'о, опанак притег'о, И ја бих са сунцем
некуд даље бег'о; Али једно срце, друго судба жели: Ја по судби
морам, што она придели.

Видиш оно стење, што се небу пење?

То је воља судбе... горко придељење!...

К'о боланог нада, небу подигнута, Подиже се гора од камена
љута, Бону диже главу, а коленом клеца, Каменито срце Млава
јој просеца: Зајазит' се не да, мумла, јечи, стење

И у муци тешкој прождире камење; На њу, грешну, сунце
никада не сија, Само гром је, мразну, са хуком пробија,
Пламенита муња опали јој лица, Да већма потамни, срамна
проклетница!

У нечистом недру вечну клетву скрива, Зато негде грми и немо
почива: Благослов је прокл'о српски царе Лазо — Како би јој и
Бог милости указ'о!?...

Поред ње ме, бујне, тврда стаза води.

Али куда, куда? — Куд сам ор'о ходи.

Повише облака, и од неба више, Јер уместо неба, пуст се
камен диже...

Не чује се тица, баш никаква гласа, До вечите хуке безбожних
таласа...

Не знам даље стазе, ни знам даљег пута, У 'вакој се гори
најлакше залута; Ослабеле ноге даље не можеду, А и куд ћу

даље... даљу тражит' беду?...

Изнемогло тело сурвало се доле

Поред неке пусте развалине голе.

Тврдиња је била некад ово стара, Чувала је верно свога господара, А данаске шта је развалина ова?...

Постала је гнездо суријех орлова!...

Слушала је негда бојних труба звуке, Шта данаске слуша?...
Међеде и вуке!

Силена је војска овде становала — Наместо је војске маховина пала!

Под маховом леже старе славе занци, Оружије светло, коњи и јунаци...

Све ту мирно лежи, под стеном страхоте, Из прашине њине гуштери се коте...

На њој данас седим и даљину гледим: Ваљда гдегод ближе миран кров се диже, Или добар пастир стаду следи белом?...

Ал' ништа не беше у околу целом!

Као да је камен у љутини пук'о

И у пукот своју све живо повук'о!...

Ал' шта се забеле у горскоме мраку?

То је бела кула на цркви Горњаку!

Раширила крила лабудова бела, Белоћу је снега на себе узела;
Крст се на њој блиста, сунцу одговара

И по хладној стени златне пруге шара.

Једно се је звоно с беле куле чуло, У моме је срцу трипут одјекнуло; Запојаше тихо калуђери свети...

Можете л' ме, ноге, бар донде понети?

Ено ми дворишта, ено дворских врата, Примиће ме у двор, страна, непозната; Одмор ће ми дати, то ми само треба, А благослов на нас Бог шаље са неба!...

(1857)

Ноћ у Горњаку

Као бедем тврди црна поноћ стоји, Преко кога прећи пуст се живот боји.

Побожна обитељ светог манастира
Грешноме је телу давно нашла мира.

Онемеше стене, што неме бејаху, Умукнупе звери у дивијем
страху. — Не миче се листак, шума не шумори, Мрка поноћ
прети мркој пустој гори...

Па и Млава пуста уздише потмуло, Да се не би њено уздисање
чуло.

Сама у свом страху природа се грози, Страховите тајне нема
понос носи...

Уздрма се кула, звоно се занија, У цркви се чује молитвица тија,
Ужегу се саме погашене свеће, Кроз немо двориште неки дух
пролеће.

На челу се бледом, где је круна сјала, Светитељска светлост
дивно заблистала...

Тихим ходом прође кроз дворану стару, Поклони се трипут
светоме олтару, Па ишчезне опет у поноћном мраку...

Тако царе Лазо доходи Горњаку.
(1857)

На ноћишту

Судена ме киша шиба
Већ вас цели дан; Ој, прими ме, крчмарице, У твој лепо стан!

Саву, Млаву и Мораву
Прелазећи ја, Тебе сам се зажелио
И лакога сна.

Наточи ми чашу вина
Из подрума свог; Пољуби ме, загрли ме, Помог'о ти Бог!
(1857)

Старо доба

Ој, да ми је ножа пламеног кова, Да прожежем мајку паклених
синова, Што црвиће рађа, орловиће дави, У утроби земље да се
закрвави...

Ој, времена мајко! Страховита жено!
Та где ти је старо време разнесено?
Зар нам један часак не мореш изнети?
А ево ти за њег' један живот клети!
Покажи ми само оно доба старо, За час бих се, јунак, у њему
одмар'о, К'о што ми се деди одмараху седи...

Разастрта стоји пули-рисовина, Њима робље служи најбољега
вина; Ређаху се редом пунани кондири, Док из ока живи огањ не
провири, А на срце нешто — старог доба — пане...

Пуцају панцира жице усијане, Намрди се чело — помрачено
небо, Под мрким се небом тресак усколеб'о.

У оку су гнева страховите луче, Јоште који часак... гром ће да
захуче!...

Ено, златан кондир по праху се ваља, А десна се маша...
бриткијех сабаља...

Већ до неба горе прах и јека руши, Побегло је сунце, да се не
угуши!...

— Оно ј' време било! Оно војска врла!

Хај, проклета мајка што их је сатрла!

— Ено, напред скаче детић, соко сиви!

Цео окô виче: »Да га Бог поживи!«

Први пут у веку на борбу излеће, Ма, к'о станац камен,
посрнути неће!

Једва, млађан, чека онај часак клети, Када ће се борба крвава
зачети.

Гојен ђого напред стреловито жури, А са њега зној и бела пена
цури...

Јунаку се чини да је љиљан пена, А јуначка крвца — ружица
румена, Па је рад са њоме накитит' се чисто, Не би ли у војсци
још и већма блист'о!

К'о да гледам редом срцем и погледом: Комади по земљи
скрханих мачева, Скупоцено рухо — крвца их одева...

Тамо мртвог коња грли мека трава, А на њему месо још се
заиграва; Онде витез славан куне дане клете, Кад на борби

слабо обори га дете; Диг'о би се снова, ал' не може више — На његово место млад се детић диже...

Силна му се војска и чуди и диви — Цео окô виче: »Да га Бог поживи!«

Већ се дома враћа победитељ млади, Зелен шимшир њему бело чело хлади, Већ — о, силан Боже, да вељих милина!

Најсрећнија мајка грли свога сина!...

— Ал' збогом, витези, соколови моји!

Преда мноме сасвим друго време стоји...

(1857)

Вече

Као златне токе, крвљу покапане, Доле пада сунце за гору, за гране.

И све немо ћути, не миче се ништа, Та најбољи витез паде са бојишта!

У срцу се живот застрашеном таји, Само ветар хуји... То су уздисаји...

А славуји тихо уз песмицу жале, Не би ли им хладне стене заплакале.

Немо поток бежи — ко зна куда тежи!

Можда гробу своје — мору хлађаноме?

Све у мртвом сану мрка поноћ нађе; Све је изумрло. Сад месец изађе...

Смртно бледа лица, горе небу лети: Погинули витез ено се посвети!...

(1857)

Грешник

О, тежак грешниче, И ти се надаш, зар?
Из твојих дела ниче
Растрвљен пакла жар!

Вихор, олује пире, Дрмају жара дом — Горљиви кревет шире
Путнику пакленом.

Душа, и срце, и уди, Гореће грешнијем; Пуцаће болом груди,
Ал' ти ћеш остат' нем!...

Нећеш с грешних усана
Просипат' речи јед!
К'о после тешког сана, Стојаћеш, мртав, блед!...

Ах, у тој мучној тами
Трајаћеш греха век!
Па шта ти лицу мами
Осмех блаженства мек?...

»Опет ме једно теши, И сад сам грешит' рад: Нешто да Мила
згреши, С њоме да горим, млад!«...
(1857)

Косово

Где преста закон, нестале греха, Не чујеш плача, не чујеш
смеха; У пусту земљу, у стене голе
Срце ме зове...

Камен до кама, стена до стене, Небу се дижу, крвљу појене,
Храстови над њим' гордо се шире, Громове, муње, међ' собом
мире; Тамо развале — раке кржаве
Негдашње снаге, негдашње славе!
Многих јунака ту кости леже, Из њих се после ор'о излеже
И с овог света горе одлета, Да јаде наше небу докаже.

Пода мном поље од крви наше, На њему паде све што бејаше!

Ту царе Лазо, ту сунце зађе, Ту девет миле изгину браће, Ту с
дружбм давно Обилић спава! — Косово равно!... Рано крвава!...

Ту паше нема за мирна стада, Где кости леже многих хиљада;
Ни са њих тече изворна вода, Крв где је текла целог народа!

Песмицу славуј не пева мали, Где бесан хајдук џевердар пали;
Тек ветар хуји... врани гаврани
Унапред гракћу о новој храни...

Севкају муње, громови буче.

Посред олује ја, јунак, стојим, Нити се муње ни грома бојим, Та
мене срце на страшно вуче!

Виша су дела мојих оцева, Нег' да ј' уз гусле унуче пева: Глас
грозе, страха, грома, олује, Уз песму треба громко да хује, Да
чује свете, чују нељуди

Громовну песму србињских груди!...

А кад ми старост косе почупа, Дршћућа нога већ гробу пође,
Нека ми човек гроба мимође — Глас човека нек вихор заступа!
(1857)

Његовој Светлости

Књазу Александру Карађорђевићу

У праху олтар разорен лежи, Из пакла грозан продире смех,
Ђаво се смеши, а Србин греши — О, велан, тежак, о, паклен
грех!...

Невера пуста — диже се змија — Да паром једа задахне свет;
Сведок да буде крвавих збитија, Да греху крвав оплете сплет!...

Жедница клета, крвница љута, Грамзећ' за крвљу народа мог,
Гасила ј' жеђу хиљаду пута, Ал' сад јој силан не даде Бог.

— Књаз верно чува, љуби и гледи

Србију своју, вас српски род; Ноћи не штеди, дане не штеди.

Па је ли ово верности плод?...

Кад вихор тешки са буром прети, Кроз округ света продире
плач; Сваки се мисли шта ће донети

Беснећег рата крвави мач!

Народи чуше звуку мачева, Србија сама песама глас!

Србија мирно весело пева!

Зар зато светли да гине књаз?

Тешке грехоте!... Вечнога срама!...

— Кол'ко је свету трајања рок, Тај срам да пере Србин сузама,
Не би га суза опрао ток.

Али Бог суза не хте да лије — — Плак'о је Србин векова ред —
Над светлим књазом анђ'о се вије, Згажена змија прогута јед.

»Бог да сачува, Бог да поживи

Нашега књаза, Србаља над!

Његовој слави свет нек се диви!«

Чује се Српство радосно сад.

(1857)

Каткад

Кадикада тешко ми је; Тако боле груди, Да ми срце једва бије,
Живот да разбуди!

Све милине већ које су, Што их људи желе, У том часу таке
несу, Мене да веселе.

Сама љубав, најсилнија, Што кâ сунце сија, Мени тиња — tâ
највећа — К'о обична свећа.

А што више вина пијем, То величам јаде: Скочим каткад, да
разбијем

Чашу у комаде...

Тако ми се тужит' стане, Срце ми се пори — А каткада пламом
плане, К'о жив огањ гори.

У том часу, љутој муци, желео бих здраво, У крвавој с ножем
руци, Бојиште крваво!...

(1858)

Плен

Далеко су села, далеко механе, Далеко пастири бело стадо
хране; Далеко, далеко! Бог би знао где су!

Облаци их крију, вихори потресу.

Гором вихор бесни, долом облак плива, С усијаног чела хладни
зној пролива, Каткад громом рикне, сене муњом плахом, Ил'
грмљавом грмне - са громким уздахом.

Стрепи, стрепи, јадан свете, од менека, Освета те моја са
висине чека!

Тужитељи вредни пред Бога су стали, Покори су твоји Богу
додијали; Разгневљено небо у пламену гори, Чујем громку трубу,
чујем где се ори.

Ал' шта рекох, тужан, да ти небо прети?

Сам ћеш у свом јаду - греху изумрети!...

Висока је гора, с звездама се грли.

Човечији звуци ту су изумрли, У њој славуј песме није запевао.

Ја на њојзи стојим!... Ко ме ј' амо звао?

Несу ово пути за у небо плаво; Да у пак'о воде, високи су
здрово!

Растрвљено, пусто стење и врлети, Отворена пропаст прогутат'
те прети.

Као црном жалост увијена ризом, Вечан хладак влада над
мрачним амбизом; А из тамних груди нешто проговара, Тако
тужно, болно, срце ти се ара.

Је ли ово клетва умирућих груди?

Ил' се у дубини дух умрли буди?...

Овдена се легу орловићи само, Откуда их после на небу
гледамо, Где са врелим зраком слабо крило снаже, Ил' у низу,
где 'но мрку крвцу траже.

Отлен матор ор'о на грабеж излеће, Те на мирне јањце оштре
канце меће; Ил' на бојном пољу народа далеци'

Слатке хране бира у крвавој реци; Па доклен се бритки јатаган
крвави, Орао се сури на бојишту бави.

Само писка слабих орловића стоји.

Нема ко ће да их врелом крвцом поји; Већ одавна дома не враћа се стари, Ил' не има хране, ил' за њих не мари, Ил' га јоште рана тишти усијана?

Орлићи му пиште већ три бела дана!

По далеком свету старина тумара, На бојишту негде с гаврани се кара...

Ал' каква се јека са долине чује, Какав но се оку витез уакзује?

Плахе кида муње, громове разбија, Из очију тамних жив му огањ сија.

Откуда ли иде, са којих ли страна, Без панцира сјајна и без буздована, Без опреме сваке за бој понесене, У студену гору, у пустошне стене?...

Хај, њему је гора домовина мила!

Све оружје - пуста, убојита крила, Громови имуње - познаници стари, А студено стење - вечити другари!

Кржави су кљуни до мрких очију, Крвава се крила кроз облаке вију.

То је витез славан, јунаци га знају, Али му се живи никад не подају; Бој га жесток често на свом челу гледа, С погибијм вељом лети успореда!

Из долине, рањен, кроз облаке рони, Силена га љубав по вихору гони; Цвили, пишти љуто небеским хатаром, До Бога просеца са јуначким паром; - Не даде му рана доћи, усијана, Орлићи му пиште већ три бела дана!

Можда глад их мори, можда љута жеђи?

Можда ћеду скоро свакомзлу подлећи?

Целу скупља снагу, па унапред коси, Широко га крило по вихору носи; Мислиш сад ће вихор попустити мало, Толико се снаге на њег' захуктало.

Ал' и вихор душу бегалућу стеже, Са јуначким дахом плаховито
дува, Дршће хладна стена, ломи грана сува -
А орао цвили, гора се разлеже!...

Спустило се крило, слабо, малаксано, Распаде се срце, муком
растрзано.
Ено, пада веће!... О, немоћи клете!...
Тако близу среће!.. Тако близу мете!...

Утиша се бура, вихор не вихори, Само бајна дуга у долини гори;
А на хладној стени рањен ор'о спава -
Широка му крила сломљена, крвава!

Где је она снага, што вихором тресе, Да у мрачну пропаст крвав
плен унесе?
Убојито срце, што у сунце тежи?...
Све са моћни крили пребијено лежи!...

Поред њега рука, крвљу помазана.
Чија ј' ово рука, из кога ли стана?
Обележја нема десница витешка, Ни прстена златна, ни
синџира тешка; Само један белег силеног творца: Што још
комад лјута притискује мача, Тако јако, као у бој да корача -
По томе бих рек'о да је Црногорца!
(1858)

Осман-ага

Са чардака, са мека душека, Чучук-Стана тиху поноћ чека.
На узглавке наслонила главе, На ћилиме свилене рукаве, Па
се, млада, мислима предала.
Чудна мис'о — сва је затрептала!
Плам обасу снега бело лице, Горка суза дуге трепавице, И опет
се каткада осме'не — Тако исто и ружица вене!
Неког чека — Осман мисли себе; Вељка чека, а с Османа
зебе...

Пуста гора... Мируједу вуци, Али бесне по гори хајдуци...

Осман поглед кроз прозоре пење

На планину, у студено стење, Пак је гледа, дуго, дуго гледа...

»Коња амо, робе!« — заповеда.

— Кушља копа ногама обема, Поноћ нема Осман-агу спрема.

»Не, Османе!« — млад му Алил вели, »Куда су те ђаури занели?

Чучук-Стана? Торлакиња пука, И та љуби из горе хајдука!

Послушај ме, вернога кардаша!« — Осман ћути, а ножа се маша.

Тимок јури као стрела лака, Осман-ага муња из облака...

Са чардака чарне очи гледу, Како сјајне звезде трепећеду.

Шта видеше?... Од шта Стана преза? — На алату од чудног витеза

Османово руво и одело, Османове токе најсјајније, Османове — али Осман није!

Она зебе... Осман је, зацело!...

Прену, лака, с висока чардака, Да јој Тимок хладна буде рака.

Већ поскочи!... Света не имаде...

Ал' на срце — Хајдук-Вељку паде!...

Где кроз стење хладан Тимок плива, Осман-ага у крви почива.
(1858)

Искушеник

Крушедол се диже, у небу се губи.

Вредан спомен, вреди да га сунце љуби: Гора га је чарна листом опасала, Ту је бајна ружа по вртови пала, Ту се хладан поток с Фрушкогорком кара, А с руменом зором славуј разговара; За час, само за час, у жбун руже прне, Заледе се пруге потока сребрне.

Је ли ово прошлост од чег' тако преза?

Ил' садашњост горка славуја потреса?

... Мантија зашушти... Неми цвркут тица, Тих додиркај само чујеш бројаница...

Дође време!... Цветак, песма, чедо бело, Шева, славуј, дуга - лето их донело; Дође вес'о пастир зелених ливада, Ал' на двору тамо вечна туга влада.

Кријућ' зраке, сунце провући се иште
Кроз зелено лишће у немо двориште.
Ал' што дршће тако, к'о у тешком сану?
Што за гору пушта главу усијану?

У одаји тамо болно момче вене
И на платно боје слаже растрвене.
Једно лице пише... Анђ'о је далеко!...

Та кад би је вид'о, пред њоме би клек'о, Презрео би дружбу,
небеске певаче, Да код њених ногу целу вечност плаче!

Ал' можда јој веће, очарани с лица, Сјајан престо граде од
ситних звездица; Ломе рујну зору у комађе мало, Да кад би се,
вељој, једном путовало, Нек јој нога света по том праху шета!

Лепо лице пише - не може се рећи!

Леп, божанствен осмех на лицу пловећи, Беле, нежне груди...
"Ах, та лепша беше!

Ово само слабе кичице изнесе, Слаба душа, груди болног
испосника; Лепшег беше твора, сјајнијега лика; Исказат' је
тешко, исписати теже -

Ово само слабе кичице изнесе!"...

Ноћ је нема, тија, бледи месец сија, На звонари поноћ немило
избија; Калуђер се крсти, о вечности снови, Сан Матере Божје у
сану целива.

На раскршћу горском бесан хајдук стаје, О појасу ханџар, чист
к'о огањ, сева; Он га струком таре, мисли крвав да је, Па га,
дршћућ', опет за појас задева. -

Кога љубав прати, о љубави сања, У рају се гледа рајског
миловања; А ког туга мори... ах, милостив Боже, Тај плакати
само горке сузе може!

Дуге су му ноћи, иза сана преда, Хладне капи теку са образа бледа; Груды му се стежу, срце му се пара -
"О, паклени боле!" - стрепећ' проговара.

Звук последњи сата тихим јеком лети, Исто труба што ће Страшни Суд донети; Нем манастир стоји, сви прозори ћуте, Као жртве свету Богом отргнуте; Само једна свећа кроз поноћ просеца, Једно бледо лице сем бледог месеца: Млад испосник клечи... Љубав ли га тера, Или страшан пример седих калуђера?

По мермеру често врела суза плива

И у сјајној тузи два лица целива: Једно бледо, болно, мучено сузама, Друго лепо, мило, као ружа сама; Једно сузе лије, а друго се смеши; Једно очајава, друго болног теши.

Млад испосник стрепи, преваре се боји, Јер пред њиме само.. мртва сенка стоји.

" О, убава слико прошлости далеке, Извађена тугом из сузане реке, Проговори само, са животом да'ни, Разбуди у себи живот малаксани, Да осетим срце у грудма бијуће, Да осетим пару дуже свемогуће, Да загрлим цветак давно увенути, Да пољубим злато!"... Нем манастир ћути!...

Исписана слика на-њ се осмејкива, Али болно момче у сузама плива; Чарне очи милим погледом га прате, Ал' он збори: "Очи, што ме не гледате?"

Уснице се смеше миле љубавнице, У осмеху трепти цео бајно лице: Бело раме, снега планинскога грудма, Тамне косе прамен по њему кривуда; По грудма се чисто уздисај разлеже -

На бокору цвећа меке руке леже, Савијају нежно лист стаблике вите; Ал' он збори: "Руке, што ме не грлите?"

Тако младо момче дане, ноћи тужи, По срцу му туга смртне бразде плужи.

Ко зору љубљаше, поноћ тражи само.

"Пригрли ме - вели-о, вечита тамо!

Однеси ме злату - тамо, тамо гори, Где је небо, звезде, двор анђела двори!

Онде мене светлост и спасење чека, Ништа више овде нема за менека!

Пролеће је дошло, злеене се бда, Ал' не игра срце од камена
тврда; Пролеће је дошло, ал' пролеће само
"Пригрли ме - вели - о, вечита тамо!"...

Синула је зора, роса ј' затрептала, На кули су звона, уморена,
стала.

Искушеник стрепи... Сузе теку, лију, С исписане слике не скида
очију; Тако му се чини, последње је пута: "Збогом остај, збогом,
душо отргнута!"

Сад му ваља пћи, одрећи се свега, Оца, мајке, брата и још
милијега

Да на себе име прими непознато, Заборави тугу, заборави
злато; Да коју но љуби, за којом но вене, Ни у сану више да је не
спомене; Да не каже цвећу да гине за њоме, Да запрети боћу
срцу боланоме; Да не ужи после: "О, поточе мали, Можда су је
вали твоји угледали?"

Ил': "Ви, сјајне звезде, што ноћу сијате, Да л' за моју драгу што
казати знате?

Тамо ј' она гори, тамо је зацело -

Лепше од вас сија њено лице бело!"

Ил' убавој слици, чеду душе боне: "Поред првог ово на дно
мора тоне, Сенка си ти само, али опет мила, Суза те је моја из
срца полила!...

А ти рујна зоро, сунца не изнеси!

Ливадо умилна, цвећем се не реси!

Не певајте данас, тице милопојке, Над гробом певате најлепше
девојке!...

Ој, не тужи, срце, туга не помаже!"

За живота више никад да не каже!

Сад му ваља поћи, да с' одрече света. -

"Збогом остај, збогом, душо ми отета!"

(1858)

Рањен Вељко

Грмну пушка, гореду облаци, Мртвог сунца крвави су зраци; Ал'
кубура друго сунце ствара, А из војске Турчин проговара:

»Крај'не хоћу, делијо крвава!«
»Не дам Крај'не! Ево руса глава!«

Гле Рушид-паше, жене невесне, Шта силом тражи од деце
бесне!

Крајине љуте — срце ђаурско!
Још живи хајдук, копиле турско!

Напојен росом румене зоре, Повијен листом студене горе,
Угрејан ледом, насмејан громом, А грљен ножем — најлепшом
момом; Прекрстив крстом груди широке, Па на крст турив
злаћане токе — Не да му срца не нађе тане, Но да му крста
светињу бране! — А за њим дружбе помамно јато, Није му
страха име познато.

Кроз ваздух песма грми мртвачка. — Стрепе л' са тога деца
јуначка?

Млади бећари унапред скоре, Тражиду смрти кораке споре —
Та сваки лети за род умрети!

Пред њима Вељко на бесном кољу, С Турчином бије борбу
потоњу, Па кад је тако — нек је крваво!

Посрташе коњи соколови

У долови што са крвцом плови, Смрљаше се балчаци од злата,
Измастише руке до лаката, Запливаше токе позлаћене

На грудима у крваве пене...

»Крај'не хоћу, хајдучки крвниче!«

»Не дам Крај'не!« — рањен Вељко виче.

(1858)

Друг

Поноћ црна сузе рони, Далеко је дан.

У овако глуво доба

Шта ми руши сан?

Необично поток хуји, Необичан час

Покајницâ, сиротицâ Носи тужан глас.

За ким туже јадне кћери?
Коме овај плач?...
Хеј, у гори лежи синак, С њиме крвав мач!

Заједно су друговали, К'о са братом брат, Раздвојит' их није
мог'о
Ни крвави рат.

За њим цвиле меке жене...
А шта чини друг?
Питај поноћ и звездице
И зелени луг!

У руци му сабља сева, А у оку гром; Освета се крвна спрема
Другу миленом!...
(1858)

Моја Милка

Често пламом плане лице, Зажаре се јагодице; Као да ме муче,
бију, Румен дођем до очију.

С отим жаром у образи
Да ме нешто Милка спази!
Зацело би помислила
Да се љубав у крв слила.

Заљубљена, умиљата, Пала би ми око врата; Осећ'о би' срце
њено, Како игра, раздражено;
А око ме чарно гледа, Бијеле ме руке грле, Уснице су слатког
меда
На мојима изумрле. —
— Ој, девојко! Ој, анђеле!
Одвиј твоје руке беле!
Мека рука тврдо стеже, Пољупци ме сагореше!

Пламти лице, срце гори, Тебе љубав жарка мори — Али мене,
раскидане
Младог срца старе ране!...

— Ах, клонуше руке беле, Стишаше се груди бајне, Медна уста
ништ' не веле, Али зборе сузе сјајне!...
(1858)

Орао

Близо до неба гора је чарна, Не треба орлу тек један лет, Само
да пусти крила немарна — Презр'о је давно презрени свет.

По тамној магли тешког вихора
Неће на земљу ни небо, хол!
Небо му с' чини да пасти мора, А пуста земља сам један бол.

Тихо се вије, облаке гони, Презирућ' гледа у сунчан зрак...
Стреловит после на земљу рони
И крвљу капље земаљски мрак.
(1858)

Врачар

Ускипе крвца, сав скрожђу плану', Задрхта срце, засузи око, Кад
видех Врачар, поље широко, Исто к'о Милош о Видовдану.

Мало л' је крви, што овде кану, Те Врачар жедни, распаљен
соко, Те, лова жељан, крви би лок'о?
Ил' можда гори, да спржи рану,
Која га сећа давних пролећа, Силе, синцира, ропства и паше?
О, страшно, страшно тада бејаше!

Ал' Ђорђе уста — Врачар се сећа, Громко се стресе Небојша
кула, Врачар се сећа: закука була.
(1858)

Пуста је...

Пуста је гора кроз коју ходим, Мала је дружба што собом водим;
У срцу горка туга и нада — Једна се диже, а друга пада.

О, срце моје, болано чедо, Цели сам свијет из тебе глед'о.

Башта је ово, пунана цвећем, Створена зато, да по њој шећем;
Гиздаве моме — ружице беле, Што само мене љубити желе; Ја,
јунак вес'о, весело, лако

С једнога цвета другом сам скак'о, Таки сам био, тако сам мнио,
И, о, у срцу срећан сам био!

Ал' једна искра у плам се тури, Пунану башту мени разури!
Пусте ме жеље морити сташе — Одонда свет ми терет бејаше.
Све пусто, немо беше за мене, Увеле руже и потрвене.

Најлепше моме и најмилије, У којим' небо све своје крије,
Пред'о сам жару прсију моји', Где само пеп'о спомена стоји.

Даље сам пош'о, даље по свету, Ал' руже за ме нигде не цвету,
Земља је пуста свуд са свих страна, Ја — сува грана сред пустиг
стана.

(1858)

После смрти

Ножеви кад ми срце поделе, Над гробом звекне крвави мач,
Слатке девојке, ружице беле, Нећу да чујем ваш горки плач!

Немојте рећи: »Овде почива
Љубави наше увели струк!«
Не кун'те земљу, није вам крива — Стишајте јада ласкави звук!

Немојте трошит' руже убаве, Китећи њима мој вечит дом!
Реците само: »Доста је славе — Веран је био народу свом.«
(1858)

Ти си била...

Ти си била... тебе сам љубио!
Тебе неста... срце ми се пара...
Та сам себи несам више мио!
Живот ми се у клетву претвара...
Тебе нема — срце ми се пара.

Несам знао љубави ни зрака.
Ал' Бог рече да зора заруди: Светлост сину из црног облака.
»Злато моје!« — промуцаше груди — »Сунце јарко, ти ми љуба
буди!

Пољуби ме, сунце, загрли ме!«
— А сунце ме моје загрлило, И ја сам се загрлио с њиме, Ту
издахнут' ал' би слатко било!
А сунце се око мене свило.

Не издахнут' — тешко ј' издахнућће!
Млађан живот — ох, та сладак ми је!
За њим чезне срце уздишуће, А без тебе живота ми није. —
Љуби, злато, доклен срце бије!...

Тамним гробом вечна поноћ влада, У њему је студено и немо!..
Сини, сунце!... Још си цвет и млада.
Живи, сунце, да се милујемо — У гробу је студено и немо.
(1858)

Сунце

Једно сунце на западу седа, Друго сунце на прозори беше; Па
се сунце у сунцу огледа, А оба се на менека смеше.
Ал' мени је само једно сјало, Једно ми је срце разиграло.
— Југ је тамом забулио главу, Сунце паде на зелену траву
Близу мене испод вите јеле, Око м' врата с' вила руке беле,
Грлила ме, мила, љубила ме
Од вечери па до зоре саме...

— Ал' сад сунце не може ми доћи, Изгуби се у немилој ноћи, Па
се дуго у тој ноћи бави — У вечности... да ми се појави...
(1858)

Ја

Рођен сам Србин, Србин сам ја!
За Српство живим, За Српство, да!

Па нека дође
Да гинем ја, За Српство Србин
Гинуће, да!

При зори често
Помислим ја: Али шта?... Нешто
Да зора зна...

У крв би сјала, Крвава сва, Знамење ново
Сјајнога дна...

Глед'о бих жељан
Душмана ја, Где стрепи, дршће
Од српског стра.

А после, опет, Зажелим ја
Да сам громовник, Громовник, да!

Тамом бих небо
Обук'о ја, Стресла би с' земља
Вихором сва;
Душман би плакô, Плак'о би, да!
Хај, само да сам
Громовник ја!...

Кад поноћ дође, И заспим ја, Љубав ме диже
Из милог сна.

»Љубави, даље!«
Велим јој ја, За љубав срце
Нећу да зна.

Једину љубав
Познајем ја: Србин, слобода, Светиња та.

Њојзи се кунем
Верношћу ја: »Верност до гроба, До гроба, да!...«
(1858)

Првозвани Андреја
Скупштинарима Свето-Андрејске скупштине

Топ за топом грми, јечи, сева, Звоно звони... бежи, бежи сан!
Дан нас згрева, сунце се осмева, Бог нам вели: »Срећан,
срећан дан!«

А Србин се о прошлости стара, Ту спомена гора свети жар;
Српско срце свагда проговара: »Хвала, Боже, за велики дар!«

После дружба ваљаних, избрани'...
Сваки за се једног царства свод, Сваки вољан животом да
храни
Што задоби вас србињски род;
Сваки понос, сваки дика, нада, У свакоме Обилића плам, У њих
гледа стотинну хиљада, Света недра отвара им храм...

Топ за топом грми, јечи, сева, Звоно звони... бежи, бежи сан!
Дан нас згрева, сунце се осмева, Бог нам вели: »Срећан,
срећан дан!«

Та у вас се народ нада цели, Наша судба — ваш ће бити глас!
Србин жели!... А ви, хоћете ли?
Срећа, нада, будућност у вас!

А прошлост вам немилу открива

Повеснице један крвав ред; Ту још суза Лазарева плива, Расут по њој још чемер и јед.

Ту царева — силног царства — дела, Ту је Милош, а ту је и Вук...

Бирај стазу која би донела
Унучету убавији струк.

Топ за топом грми, јечи, сева, Звоно звони... бежи, бежи сан!
Дан нас згрева, а Бог се осмева — Браћо, роде, срећан, срећан дан!

(1858)

Божји дар

Та зар се један над'о од људи?
Једног је клетва стизала, зар?...
Многе су терет носиле груди, Клетва је, срце, божији дар.

Не очајавај, стрпљиво само
Суђењу своме ступај у коб!
Будућност?... Ми је не гледамо.
Можда спасења доноси... гроб.

Виш како поток, раскидан, жури
Кроз хладну гору, камен и дол; Смеје се грому, пркоси бури, Па гором мирно проноси бол.

Често над њиме орлови сами
Окрећу тихо лагани лет, Па тамо горе у вишњој тами
Презиру давно презрени — свет...

Не очајавај, стрпљиво само
Суђењу своме ступај у коб!
Та и ја и ти — ми једно знамо; Да нам спасења доноси... гроб...
(1860)

Ћутите ћут'те!

Ћутите ћут'те!... С пером у руци
Стек'о сам себи у роду глас; С крвавом сабљом на бојној муци
Бољи сам био — бољи од вас!

Да сте ме вид'ли — то да сте само!
Ал' онде, знајте, не беше роб!
Убојне сабље кад потрзамо: Победа! Јуриш! Ил', боље, гроб!

Звук трубе, хуји, пољана јечи, Грми и пуца огањ и прах; Ћутећи
стојиш, падаш без речи, Гинеш за народ, гинеш без стра̂.

Пламен и дим, гори нам лице, Мрки к'о вуци дођемо сви — Али
где бесте ви, кукавице, Пудљиви худи, лажљиви пси?...
(1860)

Небо моје...

Небо моје, сунце моје, Загрли ме, пољуби ме!
Жељан сам ти пуста раја: Загрљаја, уздисаја; Загрли ме, рају
мој!
Туде беле руке склопи, Тако! Чекај! Љуби! Љуби, Док се терет
не изгуби, А срце се не растопи — Не изгори живот мој!
(1860)

Кога да љубим...

Кога да љубим и шта да волим?
С несреће своје мрзим се сам.
Мрзим на људе, мрзим... о, Боже, Ја само мрзост у срцу знам!
А тебе нема — о, дужо моја!
Онаку сјајну узе те Бог — Да ништа немам лепо и мило
У вечној мржњи живота свог!
(1860)

Збогом!

Збогом, горо и дубраво, Тврди кланци, мрко стење, Само једно
утешење

Уцвељене душе моје!

Ох, тамо се јоште пружа
У равноме недогледу
Низ храпавих, чарних гора
У суморном своме реду!

Онде Ртањ ледом својим
Пламените муње пара; А Малиник грозним смехом
Громовима одговара.

Из даљине хучи пена, Са бисером хладних груди
Мрко стење прскајући; Риком лава, или звуком
Ратоборне трубе, Тимок
У шарено равно пада.

А кад поглед с Гамзиграда
У равницу нему прне, Чини му се змија бледа
Од суморног стења преда.

Туде путник вреле капи
Са бледога чела таре
И у сенци прошлих дана
Заборавља грозну јаву.

А коме је свет неправдом, Једом, злбом и отровом, Очајано
срце врећ'о — Тај у тами мрког стења
Срцу тражи утешења.

Глас умире на уснама, Само мрачне мисли блуде
По пустошним планинама, Јед и отров скупљајући
Са дна душе увређене; Па кад гневом лава грмне: »Харам
млеко материно!«
— Харам! Харам! — стократно му

Пусто стење одговара.

Или чело усијано
О суморну стену лупа, Плаче, куне — ил', већ проклет, Из
недара живот чупа.

Збогом, збогом, стара славо, Мрачна горо и дубраво, Горки
дани очајања!...

Ја се надам!... Збогом! Збогом!
(1861)

Пијем...

Пијем, пијем... ал' у пићу
Још се никад не осме'ну' — Као да је рујним вином
Бог полио хладну стену!

Посрне л' ми каткад нога, Дружина се луда смије — Ал' се брзо
смеха трза, К'о од једа љуте змије...

А ја пијем, јоште пијем — У том ми се срце пара — Ћутећи се
само играм

Љутим врхом од ханџара...
(1861)

Осили се...

Осили се тигар, љута звери, С краја на крај света претрчава,
Кораком га крвавијем мери, Границе му огњем означава.

У пурпур се челик обукао, На њему се ситна зрна сију: Црвен
пурпур у крви је ткао, Ситан бисер хара из очију.

Цвили, пишти малена нејачи, Крв косовска тече са ножева; На
Мохачком ломиду се мачи, Већ на Бечу живи огањ сева...

Сад још Гора Црна му остаје, Њу да крвљу ђаурском ишара —
Силног цара крав престо да је, Оклен грешну земљу да покара.

Синцир носи, робље да окива; Бритку палу, да главе одсеца;
Још о робљу срногорском снива, А о стени слаба нога клеца.

Па где хтеде престола да стече, Ту се, силан, на колени гледи;
А где хтеде сабљом да посече, Свога срца кап потоњу цеди.

А на стени кршевите горе
Орловићи размахују крила, О кравим вековима зборе: »Ко је
силан, не зна шта је сила!«...
(1861)

Кроз поноћ...

Кроз поноћ нему и густо грање
Види се звезда тихо трептање, Чује се срца силно куцање; —
О, лакше само кроз густо грање!

Ту близу поток даљину пара, Ту се на цвећу цвеће одмара, Ту
мене чека ашиковање; — О, лакше само кроз густо грање!

Пашћу, умрећу, душа ми горе, Растопиће ме до беле зоре, Ко
груду снега врело сунчање; — О, лакше само кроз густо грање!
(1862)

Поток жубори...

Поток жубори, шума пумори, А срце дршће к'о вити кас, Хеј,
овим лугом шетајући се, Арајство сваки беше ми час!

Заборавио сам терет и тугу, Мрзост, кајање живота свог; Овде
ми сваки листак шапташе: »Надај се, надај! Добар је Бог!«

А славуј пева, шева припева
Рајског певања најлепши пој...

»Јеси ли срећан?«... питао сам се.
Срећан сам, срећан!... О, Боже мој!
(1862)

Раја

I

Ја видим бојно поље, Равницу пуну ту; Ја гледам браћу моју, У
боју рањену...

Душа ми гневом пламти, А крв ми кипи сва, Са голим ножем
јурим
У бојну вреву ја.

Громови грме, јече, Бритких сабаља лом; Ал' јунак не зна шта је
Ни муња, нити гром.

Жерав ми с гриве стреса
Бео и крвав зној, А ја за браћу дајем
И крв и живот свој.

Шест сам их милих им'о, Па сви су пали ту — На томе светом
пољу, Светом бојишту.

Па нек и седми пада
У рани крвавој; Ох, нека, нека, Боже!
Пашћу за народ мој!

II

Шта плива гором, долем, Те прља бели снег?
Је л' суза оно, крв ли
Из срца нечијег?

Узмућен поток јури, Пени се реком лед, А вихор хучи, тамних
Гони облака ред.

Ћелава стоје брда, Гологлав храст и бор, Скрханог грања
шушти
Немио разговор.

Са niskих стреја капље
Лагано кап по кап, Друмови пусти — путни
У куту лежи штап.

Ал' за то не зна »раја«, Тежак је јарам њој; Свако је време
мило, Лепо за крвав бој.

III

До врага с плачем!
Док има крви, Нек се пролева!
Не кукај, жено, Мач нека сева!
(1862)

Љубав

1.

Љубим те, љубим, душо, Љубим те, рају мој!
А осим тебе никог, До само народ свој.

Он ће са мачем доћи, Кад куцне један час, Отет' ће стару славу,
Добит' ће нови глас.

А ти ћеш, моје сунце, Сво благо моје — сво, Ти ћеш ми родит'
сина, Да чува благо то.

2.

Ако ми родиш сина, Роди ми Милоша; А буде л' мила ћерка,
Нек буде Милица:

Крваво иде време

Српске освете, Требаће земља српска

Храбре Милоше.

Ал' био Милош или

Лепа Милица — Само да Српство љуби, Љуби Србина...

3.

Кажи му, кажи, да је
Љубави наше цвет, Да је у Српству ник'о, Видео дан и свет.

Певај му српску песму, Њоме га тишај ти, Са њоме буЎди чедо
Бескрајне љубави.

Опомињи га, душо, Славних старина; А свакад — свакад жарко
Да љуби Србина!

4.

Не треба њему земље
Међа дедови' — Са земљом нека суде
Српски кнезови.

а њему бојно копље, Палош убојан, У леву руку абрјак, Бојан —
требојан.

П' онда му подај хата
Мамна — помамна, Па реци: »Сине, иди, Гони душмана!«...

5.

На небу нема звезде
Да сија као ти; Па баш ни сунце нема
Таке светлости.

А где је срца, срце, Да тако љубит' зна?
А где је душе, душо, Лепог анђела?

на нашој земљи нема, Ни небо нема тог — Та што је лепо било,
Мени је дао Бог.

6.

Често те у сну снивам, Моја љубави!

Често те тако виђам, Цвете убави!

Па грлим небо плаво, грлим, уздишем; А љубим сунце јарко,
Љубим, издишем.

Ал', ево, зора свиће, И, ево, прође сан, Ал' тебе нема, нема —
Нема да сване дан!

7.

Па где си, где си, душо, Где си, анђелу?
Зашто ми кријеш лице, Ружу румену?

Та да је једно царство, Да га прегазим, Па да на оном крају
Сунце опазим;
Ил' да је један Дунав, Да га препливам, Па да на твојим грудма
Небо уживам!

8.

Али те крије тамна, Пуста даљина — Далеко ми је Банат, Црна хаљина.

Па ко ће знати, душо, Да л' теби није зло?
Можда и тужиш тамо, Моја дивото?

Ил' још и не знам, сунце, За твоје јаде све?
Ал' ти да знадеш да ми
Срце умире!

9.

ах, залуду ме дома

Лепо тешише — У срцу ми је тешко, К'о да издише.

Чујем му туге неме

Лагани тужан пој — За тобом плаче, душо, За тобом, рају мој!

Ал' тебе нема — нема, Да га утешиш, Ил' да ми срце плачно

Срцу пригрлиш.

10.

И рекла си ми писат'
Многе промене, На сваком белом листу
Златне спомене.

Ал', ево, ево, прође
И овај црни дан, К'о једна тамна сенка, К'о један горки сан,
А писма јоште нема — Нема, анђелу, Да росом живне душу,
Ружу увелу!

11.

Ил', можда, дршће рука?
Да неси болна ти?
Ох, само то да није, Моја љубави!

По души, можда, лебди
Горак уздисај?
А можда ми се ледом
Умива душе рај?

Ох, ћути, ћути, срце!
Не коби тако ти!
Та Бог је Бог и теби — Бог је милости!...

12.

И дошао је листак
Књиге пребеле, И писала си мени, Мили анђеле!

А листак лебди, дише
Као душица, А душа сија, трепти
Као росица.

Ил' можда га је суза
Горка капала?
Ил' га је, можда, туга
Твоја писала?

13.

Јеси ли чула, душо, Да поноћ уздише, Кад јој на црним грудма
Звезду ранише?

Јеси ли вид'ла, сунце, Где славуј умире, Када му вихор белу
Ружу раздире?

Онда ћеш знати, чедо, Вероват', рају мој, Како је срцу моме,
Души рањеној!...

14.

Жубор вода шљунком тече, Хуји шумица, А на небу звезда
трепти, Звезда даница.

Срце моје игра, бије, Све се превија — Чини ми се, моја душо,
Да је Србија!

А од оне звезде сјајне
Чиниш ми се ти, Пак бих иш'о — ишао бих
Звезде љубити!...

15.

Па баш да умрем, душо, Да ме сахране; Па баш и пеп'о гроба
Да ми нестане —
Остаће љубав моја, Веруј, остати, И док је света, века, Да ће
трајати!

Па ако т' срце љубав
Само верује, Чућеш у немој ноћи
Како тугује...

16.

У лепом врту рошен, Цвет је изник'о, На твојим грудма ношен,
Свету с' привик'о.

У љубави је нашој
Мирис извео, При растанку је нашем
Пао, увео.

Па када умрем, душо, Он ће остати, Па ће на гробу, можда,
Опет цветати...

17.

Још никако гласа нема

Мани Србину, Да ми јавља срећу моју, Твоју судбину.

Да ми каже: »Драги брате, Родио се син!«

Да ми каже: да је јунак, Да је Србљанин.

Да нацрта мушко чедо, Да опише сој — Да је Србин, да је јунак,
Да је пород мој!

18.

Црне веђе, црне очи, А не чујеш плач; А када би заплакало, За шарен би мач,
Да се њиме игра чедо, Да се нашали, Ил', срчано, од колевке
Парче одвали.

Е, тако је српско дете, Бре, Турчине, бре!
С голим мачем у свет јури, С мачем умире...
(1862)

Падајте, браћо!

Падајте, браћо! Плин'те у крви!
Остав'те села, нек гори плам!
Бацајте сами у огањ децу!
Стресите с себе ропство и срам!

Гините, браћо, јунаци, људи!
За пропаст вашу свет ће да зна...
Небо ће плакат' дуго и горко, Јер неће бити Србина...

Ми несмо браћа, ми Срби несмо!
Или ви несте Немањин сој?
Та да смо Срби, та да смо људи — Та да смо браћа — ох, Боже
мој!...

Та зар би тако с Авале плаве
Гледали ледно у огњен час?
Та зар би тако — ох, браћо драга!
Та зар би тако презрели вас?

Презрите братства, покор и клетву!
Што небо даде, погаз'те ви!
Та није л' грешно, није ли грозно — Крв деце ваше гледамо
ми!...

А где је помоћ, ил' суза братска?
Ил' »Јуриш, роде, за брата свог!«?...
У вељој беди, смрти и крви
Данас вас, саме, оставља Бог!...

Ал' опет, грешан, грешно сам пево — Рањено срце народа мог!
Та Србин кипи — кипи и чека — Ал' не да ђаво... ил' не да Бог!
(1862)

Осећам...

Осећам миш'цу снажну и јаку, У срцу крви, у крви бој — Па где
је часак?... У томе часу
Да прсне крвца за народ мој!

О, гњили свете, трулежи срамна, Скапаћеш тако у миру том!
Ил' ће те неба вихор разорит', Ил' божја гнева грмећи гром.

Ил' ће ти Марко — кад једном дође — Топузом жића загатит'
тек...
Ил' падај, мајко света и људи, Ил' рађај људе и рађај век!
(1862)

Што нисам...

Што нисам онде био, Та само једну ноћ — Та ону прву, свету,
Ах, ону сјајну ноћ,
С мунаре када хоће
Умуче грешан пој, А дуга пушка крикну, И заче крвав бој!...

»Еште ђаур, ђаур!...«
Иде ти ђаур, да!
Па чу ли како грми
Ђаурска освета?...

Као да ланце стреса
Векова дугих роб; Ил' к'о да ланцем копа

Тирану црни гроб...
(1862)

Црногорац Црногорки

Ране моје љуто тишту, Мила, дивна Црногорко!
Моје груди помоћ ишту, Испаране на бојишту.

Помоћ, помоћ, Црногорко!
Потпраши ми пушке мале: Руке су ми малаксале, Секућ' Турке,
Црногорко!

А кад паднем, горски лаве, Моја лепа Црногорко, Тешке ране и
крваве
Нек замене турске главе!

Ох, свети ме, Црногорко, Не кукањем и са плачем, Већ крвавим
љутим мачем: У бој, у бој, Црногорко!

А на дому храни синке, Моју надо, Црногорко; Оне дивне мушке
слике, Оне храбре осветнике,
Храни, негуј, Црногорко, И леп наук казуј њима: Светити се
душманима — Моја верна Црногорко!
(1862)

На колена!

На колена!... Богу се молите, Да оглуви и човек и Бог!
Несрећници, та чуће вас Бог!

Ил' погас'те сунце, месец, звезде, У грехове замотајте дан!
Та, за Бога, видеће вас дан!

Ил' вас Господ још и не зна!... Не зна?
Онда ћу вас оптужити сам — Подлост вашу, неверство и срам!
(1865)

На Липару

Јесте ли ми род, сирочићи мали?
Ил' су и вас, можда, јади отовали?
Или вас је, слабе, прогонио свет — Па дођосте само, да, кад
људе знамо, Да се и ми мало боље упознамо, У двопеву тужном
певајући сет?...

Ми смо мале, Ал' смо знале
Да нас неће
Нико штети, Нико смети
Тако волети, Као ти...
— Ћију ћи!

Моје тице лепе, једини другари, У новоме стану познаници
стари, Срце вам је добро, песма вам је мед; Али моје срце, али
моје груди
Леденом су злобом разбијали људи, Па се, место срца, ухватио
лед.

С белом булом, Са зумбулом
Шарен-рајем, Рајским мајем, Цвећем, миром, Са лептиром,
Летимо ти ми, Срца топити...
— Ћију ћи!

Моје тице мале, јадни сиротани!
Прошли су ме давно моји лепис дани, Увело је цвеће, одбег'о ме
мај, А на души оста, к'о скрхана биљка, Ил' к'о тужан мирис
увелог босиљка, Једна тешка рана, тежак уздисај.
(1866)

Поноћ

... Поноћ је.
У црном плашту неУма богиња; Слободне душе то је светиња.
То глухо доба, тај црни час — Ал' какав глас?...
По тамном крилу неме поноћи

К'о грдан талас један једини
Да се по морској ваља пучини, Лагано хуји, к'о да умире, Ил' да
из црне земље извире.

Можда то дуси земљи говоре?
Ил' земља куне своје покоре?
Ил' небо, можда, даље путује, Да моју клетву више не чује?
Па звезде плачу, небо тугује, Последњи пут се с земљом
рукује...

Па зар да неба свету нестане?
Па зар да земљи више не сване?
Зар да остане — Тама?...
И ход се чује...

Да л' поноћ тако мирно путује?
Ни ваздух тако тихо не газе.
К'о да са оног света долази?
Ил' крадом облак иде навише?
Ил' болник какав тешко уздише?
Ил' анђ'о мелем с неба доноси?
Ил' оштру косу, да га покоси?
Да љубав не иде?... Да злоба није?...
Можда се краде, да нам попије
И ову једну чашу радости?
Ил', можда, суза иде жалости, Да нас ороси тужна капљица?
Или нам мртве враћа земљица?

... ..

Врата шкринуше...
О, душе! О, мила сени!
О, мајко моја! О, благо мени!
Много је дана, много година, Много је горких било истина;
Много ми пута дрхташе груди, Много ми срца цепаше људи,
Много сам кај'о, много грешио
И хладном смрћу себе тешио; Многу сам горку чашу попио,
Многи сам комад сузом топио...
О, мајко, мајко! О, мила сени!
Откад те, мајко, нисам видео, Никаква добра нисам видео...
Ил', можда, мислиш: »Та добро му је
Кад оно тихо ткање не чује, Што паук везе жицом тананом

Над оним нашим црним таваном!

Међу људма је, међу ближњима!«...

Ал' зло је, мајко, бити међ' њима: Под руку с злбом пакост
путује, с њима се завист братски рукује, А лаж се увек онде
находи, Где их по свету подлост проводи; Ласка их двори,
издајство служи, А невера се са њима дружи...

О, мајко, мајко, свет је пакостан, Живот је, мајко, врло
жалостан...

(1866)

Јевропи

Теби да певам — теби, тиранко!

А дух ми мори отров и гнев; Увреда твојих жаоци јетки

Потпаљују ми племенит спев.

Милионима народи пиште, Милион груди просипа крв —
Милионима пале кућиште, Милион људи гмиже ко црв.

И милиони долазе смерно

Јевропи гордој на холи суд: »Не може више, раја не може

Сносити јарам, мучити труд!

Тиран нас гази, срамоти жене, Усева наших отима плод.

Пресуди, смерна, да л' живот може

У таквом игу несрећни род?...

Изгинућемо!«...

»Па изгините!«

Подсмеха твога горди је збор.

»И гинућемо, гинути славно — Ил' мачем пресећ' Гордијев
чвор!

Изгинућемо — али слободни, Јер Србин неће да буде роб!

Тамо далеко, на светом гробљу, Потражићемо живот ил' гроб!«

(1867)

При подизању »Вилажа«

Давно ће од нас бити пепео, Кад о постанку Вилажа тога
Темеља тврдог камен студени
Српскоме брату — или душману — Мимиком немом стане
причати:

»Весела дружба мене положи
Уз добро вино — да вино пије
У мирној сенци мога хладила, У лепо доба и у добри час«...
Давно ће пеп'о бити од нас!
(1874)

Отаџбина

И овај камен земље Србије, Што, претећ' сунцу, дере кроз
облак, Суморног чела мрачним борама, О вековечности прича
далекој, Показујући немом мимиком
Образа свога бразде дубоке.

Векова тамних[3] то су трагови, Те црне боре, мрачне пећине; А
камен овај, к'о пирамида
Што се из праха диже у небо, Костију кршних то је гомила
Што су у борби протиб душмана
Дедови твоји вољно слаУгали, Лепећи крвљу срца рођеног
Мишица својих кости сломљене, Да унуцима спреме бусију,
Оклен ће некад смело, презирућ', Душмана чекат' чете
грабљиве.

И само дотле, до тог камена, До тог бедема, Ногом ћеш ступит',
можда, поганом.

Дрзнеш ли даље?... Чућеш громове
Како тишину земље слободне
Са грмљавином страшном кидају; Разумећеш их срцем
страшљивим
Шта ти са смелим гласом говоре, Па ћеш о стења тврдом
камену
Бријане главе теме ћелаво

У заносноме страху лупати...
Ал' један израз, једну мисао, Чућеш у борбе страшној ломљави:
»Отаџбина је ово Србина!«
(1875)

Једној несташној девојци

Зар пољубац мени старцу
Дајеш млада са усана?
Зар на моје старо раме
Пада рука усијана?

Је л` то љубав?... Је ли шала?
Те је твоја рука мала
На рамену седог старца
Задрктала, затрептала?

Ил` си дошла, злуранице, Да ме варкаш, да ме једиш?
Измучене старе груди
Да повредиш, да позледиш?

- Ја те љубим!... - Тврдиш млада
Пуна јада, пуна нада -
Али љубав седом старцу
Веруј, душо, тешко пада...

Увеле су груди моје, Твоја љубав ватра жива -
Па се бојим, старац седи, Од пламена и горива.

22. мај 1875.

Као кроз маглу

Као кроз сиву маглу
Што само сине зрак, А гушћи облак дође, Да већи буде мрак,
И она само сину, Да опет дође хлад, Да већа тама буде, Да
већи буде јад..

(1876)

Сироче

Зелен-лисје гору кити, Мирис-цвеће поље шара, А у лугу сироташце

Тиху гору разговара:

»И ти имаш мајке своје, Горо чарна, горо мила!

Па те твоја добра мајка

Данас лепо опремила.

Кадивели-доламицу

Обукла ти од милине, Ишарала меке груди: Равна поља и долине.

Па када је у самоћи

Твога срца жељу чула, Мирисом те душе своје

У милости задахнула...«

И још дете меким гласом

Тужној гори зборит' поче, Ал' уздахну гора чарна: »... О, сироче!... О, сироче!...«

Само човек, тврда срца, Мирно слуша, хладно ћути; Тек од глади кад премине, На гробу ће уздахнути...

(1876)

Љубичица

І

Под снегом је уздисала: »Кад ће доћи мај?«

Ал' је зима исисала

И тај уздисај.

Слушала је, севајући, Њених жеља ред, Сипала је, левајући, Са вихором лед; Са мржњом је продирала

До у корен чист, Пакосно је раздирала

И најмањи лист.

А сирота љубичица
И њен мирис мек
Трајала је, као убица
На робији век...

II

Али дође њена душа, Дође мили мај, Па и мајска зора слуша
Исти уздисај: »Ох, девојко, дођи, руби!
Узбери ме сад!
Задахни ме и пољуби, Док је живот млад!...«
Па сад ветар залуд пева
Уз њен тугопој, О љубави залуд снева
Неописаној.
Глава јој је малаксала, Чека само час; На грудма се таласала
К'о пребијен клас.

III

Мрка гора грми, јечи — Крвав иде гост; Страшне су му громке
речи
Као немилост.
Токе му је испарао
Од куршума трес, Груди му је ишарао
Крвавији бес: »За пољубац са усана
Њу сам молио...
Жеђ ми беше усијана, Крв сам пролио...
Ено, гледај, по планини
Читав лежи стрв, Тамо, опет, у долини
Усирена крв...«

IV

Рањен соко разговара, А слуша га цвет, Мирисом би из недара
Да окади свет: »Слобода је лепа дева
К'о најлепши сан, Пуна миља и осмева
Као добар дан.

Слободи те српској дајем, Њен је данас пир, Да са њеним
уздисајем

Сипаш миомир...«

Љубичица главу диже

Из дубока сна, Па сад више не уздише, Заборавља зла.

(1876)

Калуђери

Глед'о сам вам метаније, Кад варате Бога жива; Глед'о сам вас,
где се пије, Где се једе и ужива.

Слуш'о сам вас, кад кунете

Своје стадо, своје верне, И кад тајни призовете, Лицемерни,
лицемерне!

Глед'о сам вас — не да нисам, Кад разблудом успламтите;
Глед'о сам вас, не да нисам, Лицемерни, упамтите!

(1877)

Дарови чувеноме Андрашу

Филозофе, госте мили, Изволите мало дара, Што смо једва
составили

За мудраца, за Маџара!

Ако нема седла бојна, Ево дрво од самара!

А уместо кајасева, Прим'те парче од улара!

Не тражите ни хусара, Путунја вам ево стара!

Ни ту неће бити квара

За мудраца, за Маџара...

(1878)

Алимпију критичару

Откуд Алимп свашта знаде?

Питате ме бадаваде.

Та, за Бога, јесте л' људи?

Ум да вам се томе чуди!

Он богослов! Он филозоф...

Та да не зна, да не чита, Да не види, да не пита — Опет мора
свашта знати: Бар невешто — критисати...

(1878)